

פירוק למשימות קטנות ובניית דפי אסטרטגיה

חוברת זו עוסקת בשני נושאים מרכזיים:

1. פירוק חומר לימודי למשימות קטנות (כלומר משימות המכוונות לביצועי הבנה תכופים וממוקדים).
2. יצירת דפי אסטרטגיה בעקבות ביצוע המשימות הקטנות.

1. פירוק למשימות קטנות

פירוק חומר לימודי למשימות קטנות מהווה שלב מקדים לשיטת הוראה ולמידה הנקראת **אימון פרטני**. האימון הפרטני שונה מהוראה פרונטלית בכך שהוא מתרחש בקבוצה קטנה (כחמישה תלמידים), ומתבסס על מתן משימות לימודיות אישיות לכל תלמיד. לכל תלמיד נבנית תוכנית אישית המכוונת את תהליך הלימוד בהתאם לרמת הידע והמיומנות של התלמיד בכל דיסציפלינה ובהתאם ליכולות (הקוגניטיביות) שלו. הכנת כל שיעור מחייבת את המורה לפרק את החומר למשימות קטנות, ולהתאימן לכל תלמיד ותלמיד. משימות הלימוד הקטנות מתוכננות כך שהתלמיד יוכל לבצע בהצלחה כל משימה בעצמו (עם עזרה והנחיה מינימלית).

פירוק החומר הלימודי למשימות קטנות מאפשר:

■ מתן מענה פדגוגי שונה לכל תלמיד ותלמיד בקבוצה הקטנה

כאשר החומר מפורק למשימות קטנות, המורה יכול להתאים את המשימות לסגנונות הלמידה של כל תלמיד ותלמיד (לרבות קשיי למידה וקצב למידה).

■ הוראה הדרגתית של חומר הלימוד בהתאם לרמת התלמיד.

פעולת הפירוק למשימות קטנות מאפשרת למורה להגיע לכל תלמיד גם כשקיים שוני גדול בין תלמידי הקבוצה מבחינת היכולת שלהם והידע שלהם. הַבְנִייה הדרגתית של החומר הלימודי בדף המשימות מאפשרת יצירת סדרות של משימות בדרגות קושי שונות. לתלמידים מתקשים ניתן לבנות דפי משימות מפורטים המתחילים במשימות בסיסיות ביותר ומוליכים את התלמיד באופן הדרגתי לביצוע משימות מורכבות. עבור תלמידים מתקדמים ניתן ליצור דפי משימות מפורטים פחות, המתחילים במשימות מורכבות יותר.

■ למידה המתרכזת בביצועי התלמידים

באמצעות המשימות המותאמות אישית, תלות התלמיד במורה מוקטנת באופן משמעותי. האימון הפרטני מביא את התלמיד ללמידה פעילה (בניגוד לשיעור פרונטלי, המתאפיין בהקשבה פסיבית). בצורה כזו, הלמידה הופכת לעילה ומשמעותית יותר.

■ טיפוח הדימוי העצמי של התלמיד

פירוק חומר הלימוד למשימות המותאמות אישית מאפשר לתלמיד להצליח בכל משימה, ותורם להעלאת המוטיבציה שלו.

2. יצירת דפי אסטרטגיה

דף אסטרטגיה הוא כלי לשימוש התלמיד, המאפשר לו לחלץ עקרונות למידה מתוך רצף משימות שביצע במשימה מסוימת כדי ליישמן במשימות נוספות.

דף האסטרטגיה מכיל רצף של פעולות כלליות המכוונות לביצוע חוזר של מטלה לימודית מסוימת. כתיבת דף האסטרטגיות היא מיומנות שהתלמיד רוכש בהנחיית המורה. התלמיד יוצר את דף האסטרטגיה בסוף תהליך הלמידה של נושא או של מיומנות מסוימת. התלמיד מתרגם לעצמו את המשימות הקטנות לדף כללים, שהוא דף האסטרטגיה.

המורה מנחה את התלמיד לכתיבת דף האסטרטגיה באופן הבא:

הכוונה

■ יש לבקש מהתלמיד לשחזר את הפעולות שביצע (בנושא הלימודי) לפי הסדר הנכון.

■ יש לבקש מהתלמיד לגזור את הכללים מתוך הפעולות שביצע.

■ יש לבקש מהתלמיד לכתוב את הכללים במילים שלו.

בדיקה

המורה והתלמיד בודקים יחד את דף האסטרטגיה:

■ יש לבדוק שסדר הפעולות והכללים הוא נכון.

■ יש לוודא שהדף מנוסח וערוך באופן פשוט ובהיר, כך שיקל על התלמיד לזכור אותו.

דף האסטרטגיה מאפשר:

■ פיתוח יכולת לימוד עצמאית

בעזרת דף האסטרטגיה, יכול התלמיד להתמודד עם נושאים דומים נוספים, ואינו תלוי במורה להכוונת צעדיו. כמו כן, התלמיד יכול להתמודד עם נושאים חדשים בעלי חוקיות דומה לנושא שבו נכתב דף האסטרטגיה.

■ בקרה על תהליך הלמידה

דף האסטרטגיה מאפשר למורה לבדוק האם התלמיד הבין את העקרונות העומדים מאחורי המשימות שביצע ואת הקשר ביניהן.

■ משוב עצמי של התלמיד לגבי הבנתו את החומר הנלמד

על ידי כתיבת דף אסטרטגיה יכול התלמיד לוודא שהבין את החומר שלמד זה עתה.

■ זיהוי מקום הלומד

בתחילת הלימוד של נושא או בעת חזרה על נושא מסוים ניתן לזהות את מקומו של התלמיד לפי דף האסטרטגיה שיצר. כאן ייבחן התלמיד על כתיבת דף האסטרטגיה לחומר שכבר למד בעבר.

■ ייעול דרך ההתכוננות למבחן

הצורך לתמצת ולנסח את עקרונות הלימוד בנושא מסוים עבור דף האסטרטגיות מקל ומייעל את ההתכוננות למבחן.

התלמיד הוא היוצר את דף האסטרטגיה. יחד עם זאת, על המורה ליצור טיוטת אסטרטגיה שבאמצעותה ינחה את התלמיד בביצוע המשימות ובבניית הדף שלו.

לדפי אסטרטגיה **צורות שונות**, הן מבחינת הארגון הגרפי והן מבחינת רמת הפירוט וההכללה. כל תלמיד בונה לעצמו דף אסטרטגיה בדרך הנוחה והמתאימה לו. בחוברת זו מוצגים דפי אסטרטגיה שונים המבטאים גישות שונות ליצירת דף אסטרטגיה:

■ דפי אסטרטגיה עם דוגמה (מתמטיקה)

■ דפי אסטרטגיה שבהם מוצגים השלבים, והתלמיד צריך להשלים בעצמו את הכללים לגבי כל שלב (מתמטיקה, לשון, היסטוריה)

■ דפי אסטרטגיה הכתובים בגוף ראשון (חיבור, אזרחות)

■ דפי אסטרטגיה המוצגים כמארגן גרפי (היסטוריה, ספרות)

■ דפי אסטרטגיה המוצגים כטבלה (אנגלית)

בחוברת זו מוצגות דוגמאות לפירוק למשימות קטנות ולבניית דפי אסטרטגיה במקצועות שונים. ערכנו הבחנה בין שני אופנים של פירוק למשימות קטנות: פירוק למשימות קטנות באופן גמיש ופירוק למשימות קטנות באופן היררכי.

פירוק למשימות קטנות באופן גמיש

הדוגמאות לפירוק למשימות קטנות באופן גמיש בפרק זה הן בנושאים מתוך המקצועות: ספרות, אזרחות, היסטוריה חיבור ואנגלית. פירוק נושאים אלו למשימות עבודה קטנות מאפשר למורה ליצור תרגילים המאפשרים לתלמיד ללמוד את החומר באופן עצמאי. המשימות הקטנות נבנות באופן גמיש, כלומר, סדר המשימות אינו בהכרח היררכי או נתון מראש, אלא מעוצב על ידי המורה, בהתאם לכל נושא ונושא, בהתאם לתלמיד ובהתאם לתפיסתו של המורה את המקצוע. וכך, ניתן ליצר באותם נושאים דפי משימות קטנות שונים לחלוטין, המותאמים לתלמידים בעלי צרכים וסגנונות למידה שונים.

דף האסטרטגיה במקצועות אלו שם דגש על המיומנות הנבחרת שבאמצעותה לומד התלמיד את התוכן.